

OVAM UIT GE LEGD

SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER

OVAM

Colofon:

Productie & vormgeving

Redactie

Sophie Vervynckt, Tim Jansen, Matthias Roelants

FINN

Joke Deconinck

OVAM

Vormgeving en opmaak

Sven Versmissen & Dominique Barberis

Fotografie

OVAM, Stad Kortrijk

Publicatie & drukkerij

Publicatiedatum

10 februari 2025

Drukkerij

Artoos NV - Oudestraat 19 - B-1910 Kampenhout

Contactinformatie

Verantwoordelijke uitgever

OVAM, Stationsstraat 110, 2800 Mechelen

Wettelijk depotnummer

D/2025/5024/03

ovam.vlaanderen.be

Afvalbergen verzet je niet alleen

Al bijna 30 jaar lang staat mijn carrière in het teken van de cirkel rondmaken. Duurzaamheid is geen modewoord of trend. Het is brandend actueel - en noodzakelijk. In een wereld waarin grondstoffen schaarser worden en afval zich opstapelt, staan we met de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) in de frontlinie van de circulaire economie. We zorgen dat afval niet het einde is, maar een nieuw begin.

We zetten ons in voor een **materiaalbewust Vlaanderen** waar afval opnieuw een grondstof kan worden. We willen de afvalberg verkleinen door afvalpreventie, hergebruik, selectieve inzameling en sorteren te stimuleren. Met bewustwording over Re-use, Repair en Recycling. We voeren een grondig asbestbeleid. Met het initiatief Mooimakers vechten we samen met de bedrijfswereld en de Vlaamse gemeenten tegen zwerfvuil.

We werken aan een **bodembewust Vlaanderen** waar we onze Vlaamse bodem herstellen en verzorgen. Door de rijke industriële geschiedenis is Vlaanderen bezaaid met risicogronden die mogelijk verontreinigd zijn. De OVAM werkt hard aan het onderzoeken en (indien nodig) saneren van deze risicogronden, het traceren van schadelijke stoffen en het herstellen van de biodiversiteit. Oude industrieterreinen worden omgevormd tot nieuwe, bloeiende gebieden waar natuur en bedrijvigheid samenkomen. Zo maken we ruimte voor de toekomst en geven we de natuur de kans zich te herstellen.

We dromen van een **circulair Vlaanderen**, waarin we minder grondstoffen verbruiken en de materialen die we wel gebruiken eendeloos hergebruiken. In het kader van Vlaanderen Circulair werken we samen met bedrijven, kennisinstellingen en overheden om de circulaire economie in Vlaanderen te versnellen.

Veel werk, maar bergen verzet je niet alleen! We werken samen met (lokale) overheden, ondernemers, partners en particulieren. Om samen te werken is het belangrijk om elkaar te kennen. Daarom nemen we u in dit magazine mee in wat we doen bij de OVAM en hopen we u te inspireren of ontzorgen.

U zal merken dat er bij de OVAM een prachtig team geëngageerde en gespecialiseerde medewerkers dagelijks klaarstaat om "Samen Morgen Mooier te Maken".

Werner Annaert

Administrateur-Generaal, OVAM

INHOUDSTAFEL

Vlaanderen is materiaalbewust

- 6 Afval- en materialenbeheer en -beleid
- 10 Zwerfvuilbeleid
- 12 Asbestveilig Vlaanderen

Vlaanderen is bodembewust

- 14 Schone bodem: bodemonderzoeken en -saneringen
- 16 Bodemzorg
- 18 Herontwikkeling: brown- en blackfieldwerking
- 21 Bodeminformatie: bodemkwaliteit.be

Vlaanderen is circulair

- 22 Ondersteuning van circulaire projecten
- 26 Subsidies en duwtjes in de rug

28 Milieuvergunningen & handhaving

EVEN TERUG IN DE TIJD...

De OVAM, de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij, werd opgericht in 1981 als het Vlaams agentschap verantwoordelijk voor het afvalbeleid in Vlaanderen. De organisatie ontstond in de schoot van een nieuw wetgevend kader: het **Afvalstoffendecreet**. België werd in 1977 aangemaand om dringend werk te maken van de vertaling van een Europese afvalrichtlijn, maar door communautaire, politieke onderhandelingen zou het tot 1981 duren voor het Afvalstoffendecreet en de OVAM het levenslicht zagen. In het begin was het doel van de OVAM vooral om de afvalproblematiek te beheersen en (vaak illegale) stortplaatsen terug te dringen, maar al vrij snel werd ook werk gemaakt van andere verwerkingscapaciteit en een sorteerbeleid i.s.m. lokale besturen.

Vanaf 1995 werd het takenpakket van de OVAM drastisch uitgebreid met het in werking treden van het **Bodemsaneringsdecreet**. Sindsdien zou de OVAM ook een actieve rol spelen in het aanpakken van bodemverontreiniging. De organisatie kreeg de lijvige opdracht om 85.000 risicolocaties van voormalige industrie en stortplaatsen te onderzoeken en indien nodig te saneren. Ze startte met het afleveren van bodemattesten en nam de coördinatie van bodemsaneringsonderzoeken en -projecten op zich.

In 2011 werd een volgende belangrijke stap gezet. Het Afvalstoffendecreet werd vervangen door het **Materialendecreet**. Dit nieuwe decreet belichaamt het streven van de OVAM en Vlaanderen om afval niet langer als een restproduct aan het einde van de levensfase van producten te beschouwen maar als waardevolle grondstoffen en materialen die we opnieuw en zo lang mogelijk in hoogwaardig gesloten kringlopen moeten houden. Sindsdien bestaat de OVAM uit twee belangrijke pijlers: afval- en materialenbeheer en bodembeheer.

In 2017 zet de evolutie zich door met de oprichting van Vlaanderen Circulair. Met dit initiatief, een samenwerking van overheden, private partners, kenniscentra en het middenveld, toont de OVAM haar ambitie voor een **transitie naar een circulaire economie in Vlaanderen**.

Tot op vandaag stimuleert de OVAM bedrijven en burgers om bewuster om te gaan met grondstoffen en afval. Met een brede aanpak, variërend van afvalpreventie en recyclage tot zwerfvuilbestrijding en bodemzorg, maar met één groot doel voor ogen: een Vlaanderen waar materialen en ruimte optimaal worden hergebruikt. Kortweg: een **circulair Vlaanderen**.

De OVAM gelooft dat samen werkt. Partners, overheden en lokale besturen kunnen samen de cirkel rondmaken.

SAMEN MAKEN WE MORGEN MOOIER

Met een wereldbevolking die tegen 2050 naar verwachting zal groeien tot 9,7 miljard mensen, neemt de druk op ons klimaat, grondstoffen en open ruimte aanzienlijk toe. De lineaire economie, waarbij materialen in een rechte lijn van ontginning naar afval bewegen, verhoogt de druk op onze leefomgeving en is verantwoordelijk voor 60 procent van de totale uitstoot aan broeikasgassen. Deze uitdagingen gelden ook voor Vlaanderen. Onze bodem kampt met historische vervuiling en we beschikken niet over veel natuurlijke grondstoffen. We moeten zorgzaam omspringen met onze grond én met onze grondstoffen, voor ons welzijn en voor onze welvaart.

Leefbaar Vlaanderen

De OVAM stelt daarom alles in het teken van een leefbaar Vlaanderen. Een leefbare regio is niet alleen mooi, maar ook gezond, aangenaam, economisch veerkrachtig en toekomstgericht. Om dit te bereiken, moeten we op een doordachte en milieubewuste manier omgaan met grondstoffen, afval en bodem. Door Vlaanderen leefbaar te maken, bereiden we onze regio voor op een circulaire economie waarin materialen en ruimte voortdurend worden hergebruikt. Dat is ook nodig om niet afhankelijk te zijn van buitenlandse grondstoffen.

Materiaal- en bodembewustzijn

Als beleidsvoorbereider en -uitvoerder van de Vlaamse overheid stimuleert de OVAM Vlaamse bedrijven en burgers om materiaal- en bodembewust te produceren en consumeren. We beschermen de Vlaamse bodem door verontreiniging te voorkomen, saneringen uit te voeren en de bodem te herstellen. Zo draagt de bodem en zijn biodiversiteit bij aan de voedselvoorziening en zuiver water. Tegelijkertijd richten we ons op een effectief afval- en materialenbeheer, waarbij we streven naar hoogwaardige recyclage en hergebruik van grondstoffen en afvalpreventie, met initiatieven rond zwerfvuil, bedrijfsafval en voedselverlies.

EEN MOOIER MORGEN IN DRIE BEDRIJVEN

Een leefbaar Vlaanderen groeit uit een schoon, mooi en circulair Vlaanderen.

Schoon Vlaanderen

Een schoon Vlaanderen begint met **het elimineren van verontreiniging** die de kwaliteit en de gezondheid van onze leefomgeving bedreigt. Vlaanderen heeft **85.000 potentieel verontreinigde gronden** overgehouden aan haar rijke industriële verleden. De OVAM zet zich in om bodemverontreiniging, in deze sites en daarbuiten, in kaart te brengen, saneringen op te zetten en de bodem en zijn biodiversiteit te herstellen. Oude, vervuilde sites worden met brown- en blackfieldwerking getransformeerd tot nieuwe, bloeiende bestemmingen. De OVAM **onderzoekt, monitort bodems en materiaalstromen** en traceert op die manier zorgwekkende, schadelijke stoffen, zoals asbest en PFAS, en doet er alles aan om ze uit onze leefomgeving weg te werken.

Mooi Vlaanderen

Een mooi Vlaanderen is een **Vlaanderen zonder zwerfvuil en sluikstort**. Jammer genoeg blijft zwerfvuil een hardnekkig maatschappelijk probleem in Vlaanderen. Samen met Fost Plus en VVSG heeft de OVAM het initiatief **Mooimakers** opgericht. Het initiatief versterkt het lokale zwerfvuilbeleid en werkt nauw samen met de verpakkingssector, milieuorganisaties en gewesten om zwerfvuilgevoelige producten uit te faseren. Door jaarlijkse sensibiliseringscampagnes creëert Mooimakers een maatschappelijke beweging waarin iedereen kan bijdragen aan een mooi Vlaanderen.

Circulair Vlaanderen

In een circulair Vlaanderen worden **materiaalkringlopen zoveel mogelijk gesloten**. Nieuwe grondstoffen worden zo weinig mogelijk aangeboord. We moedigen burgers en bedrijven aan om **minder grondstoffen** te gebruiken, **afval te vermijden**, juist te **sorteren** en vervolgens maximaal te **recycleren**. We maken recyclage ook financieel interessanter met milieuheffingen en zetten beleidsinstrumenten in tegen voedselverlies. Met Vlaanderen Circulair verenigen we bedrijven, middenveldsorganisaties, lokale overheden en kennisinstellingen die initiatieven in de circulaire economie willen opzetten om de transitie te versnellen.

Samen werkt

De OVAM kijkt ook voorbij de Vlaamse grenzen in het streven naar een schone, mooie en circulaire omgeving. We werken actief mee op Europees niveau aan wetgeving die de omslag naar circulariteit kan versnellen. Internationaal zet de OVAM zich in voor een sterk en coherent beleid dat ecodesign, duurzaam materialen- en bodembeheer ondersteunt.

Samen met onze partners in binnen- en buitenland bouwen we aan een gezonde, veerkrachtige en leefbare omgeving voor de generaties van vandaag en morgen. Dat doen we zowel op grote schaal als heel lokaal in samenwerking met de lokale besturen.

SORTEREN OM TE RECYCLEREN

Jaarlijks verbranden we in Vlaanderen ongeveer 800.000 ton huishoudelijk afval. Dat is het equivalent van zo'n 200.000 volwassen olifanten of 5.000 vliegtuigen van het type Boeing 747, een gigantische hoeveelheid. Door dat afval te verbranden, verbranden we ook de grondstoffen. Jammer, want in heel wat restafval zit nog recycleerbaar materiaal.

Weg met rest

Afval dat bij het restafval belandt, gaat verloren. De grondstoffen krijgen geen tweede leven. Om grondstoffen te kunnen hergebruiken, moet afval best aan de bron gesorteerd worden. Zo krijgen groenafval, hout, plastics, recycleerbaar papier, ... wél een tweede leven. Het gesorteerde afval wordt ingezameld door of in opdracht van de Vlaamse steden en gemeenten. De OVAM ontwikkelt het kader voor selectieve inzameling: wat moet selectief ingezameld worden, op welke manier en op welke frequentie? Daarnaast legt de OVAM de doelstellingen vast om afval terug te dringen. Zo willen we de hoeveelheid restafval tegen 2030 terugdringen tot 100 kg/Vlaming.

Afval dat bij het restafval belandt, gaat verloren.

Wanneer we inzoomen op bedrijven zien we dat ongeveer 1 miljoen ton van het bedrijfsafval restafval is. Dat is (te) veel en moet naar beneden. Vlaanderen heeft de ambitieuze doelstelling om dat bedrijfsrestafval tegen 2030 met 30% te doen dalen ten opzichte van de periode 2018 tot 2020. En dat is mogelijk want uit een analyse van de rolcontainers voor bedrijfsrestafval uit 2022 blijkt dat slechts 43,27% van de restafval-

container effectief restafval is. De andere fracties hadden selectief ingezameld moeten worden. Ondanks de duurzaamheids- en economische voordelen denkt slechts 9% van de Vlaamse bedrijven op dit moment circulair en heeft het circulaire processen ingevoerd. Om bedrijven te stimuleren, kunnen ze zich op [Cirkeltips.be](https://cirkeltips.be), een online platform dat de OVAM in 2018 lanceerde, qua circulariteit met elkaar vergelijken en deelt de OVAM ook tips en tricks om het selectief inzamelen van afval te verbeteren.

Gft-wetgeving sinds 2024

Om ook bioafval maximaal te recycleren is er sinds 2024 ook **verplichte selectieve inzameling** voor het bioafval. Enkele gemeenten hebben hier nog een afwijking op tot uiterlijk 2026. Voor deze wetgeving gooiden huishoudens jaarlijks 225.000 ton aan voedsel weg, of zo'n kleine 34 kg per persoon. Het leeuwendeel van de voedselresten, 26 kg, kwam terecht in de restafvalzak en in de verbrandingsinstallatie. Om ervoor te zorgen dat dit weggegooid voedsel alsnog als grondstof kan dienen, is er vanaf 1 januari 2024 een verplichting op selectieve inzameling van gft.

Naast de inzameling van bioafval moeten in Vlaanderen de lokale besturen voorzien in een inzameling voor nog een hele reeks andere afvalfracties, zoals glas, papier en karton,

pmd, klein gevaarlijk afval (kga), elektrische en elektronische apparaten (AEEA), batterijen, matrassen, asbest, ... en het restafval.

Hergebruiken en recyclen

Een circulair Vlaanderen betekent hoe dan ook dat we onze maatschappelijke behoeften moeten invullen met **minder en efficiënter gebruik van materialen** doorheen de hele keten. Naast sorteren en recyclen moeten we ook zoveel mogelijk stimuleren dat materialen zo lang mogelijk worden gebruikt. Sorteren en recyclen is goed, het leven (van een grondstof) verlengen beter. Door Repair cafés te ontwikkelen, samenwerkingen met kringloopcentra op te zetten en bewustwordingscampagnes kunnen beleid en besturen bijdragen aan meer bewustwording rond hergebruik.

Verpakkingen voorkomen en hergebruiken

De **Green Deal Anders Verpakt** is een initiatief van de OVAM, VIL, Comeos, Detic en Fevia. De focus ligt op het zoeken naar oplossingen voor het weglaten en hergebruik van verpakkingen. Concreet wil dit initiatief zo tot een **vermindering van (eenmalige) verpakkingen** komen. De oplossingen moeten de keuze van de klant vergemakkelijken om reguliere aankopen te doen die anders verpakt zijn dan in een eenmalige verpakking. Meer dan 90 ondertekenaars engageden zich tot de doelstellingen van de Green Deal Anders Verpakt.

Sorteren en recyclen is goed, het leven (van een grondstof) verlengen beter.

Elk van die ondertekenaars voert ook effectief een project uit. Zo kunnen horecauitbaters, in samenwerking met de stad Leuven,

het Gentse IVAGO en Recycling Netwerk Benelux (RNB), hun steentje bijdragen aan een circulaire keten door herbruikbare maaltijdbakjes aan te bieden. Daarnaast wil het Kombak-project nog een stap verder gaan en de hele keten kritisch tegen het licht houden: het transport, het materiaal dat gebruikt wordt, de afwas, ... Met subsidies in het kader van de Green Deal Anders Verpakt ondersteunt de OVAM dit project.

Benchmarktool voor gemeenten: meten is weten

De gemeentelijke benchmarktool van de OVAM stelt lokale besturen in staat hun afval-, materialen- en bodembeleid te vergelijken met andere gemeenten. Deze tool biedt inzicht in afval- en bodemcijfers, en bevat een **prognosetool voor de klimaateffecten** van het lokaal beleid. Gemeenten kunnen hun gegevens vergelijken met buurgemeenten, gemeenten binnen hun intercommunale of het Vlaamse gemiddelde. De tool is gebaseerd op betrouwbare, jaarlijks gerapporteerde gegevens van MATIS (het MaterialenInformatiesysteem van de Vlaamse Overheid) en andere databronnen. De benchmark bevat enkel openbare informatie en is toegankelijk via het OVAM-gebruikersbeheer.

ZWERFVUILVRIJE GEMEENTE, MOOIE GEMEENTE

Een propere gemeente is niet alleen mooi om in te wonen, het verhoogt ook het welzijn van de inwoners en geeft de gemeente onmiskenbaar een mooiere uitstraling. Maar zwerfvuil is een hardnekkig probleem. Een gemeente zwerfvuilvrij maken is een uitdaging waar veel gemeenten hun handen vol mee hebben. Mooimakers, het Vlaamse initiatief tegen zwerfvuil en sluikestort, biedt een breed scala aan ondersteuning voor gemeenten die hun openbare ruimte willen verbeteren.

Zwerfvuil aanpakken begint bij preventie

Zwerfvuil aanpakken is meer dan opruimen, het gaat ook om voorkomen dat er afval ontstaat. Zo is het steeds vaker mogelijk om te kiezen voor herbruikbare alternatieven.. Als kenniscentrum wil Mooimakers **steden en gemeenten ondersteunen met expertise over zwerfvuil**. Door de expertise van de OVAM te verenigen met die van Fost Plus en VVSG, worden adviezen en initiatieven op maat van gemeenten ontwikkeld. Mooimakers helpt gemeenten niet alleen met **praktische tools**, maar ook met **deskundig advies** en **coaching** om het beleid rond zwerfvuil en sluikestort structureel aan te pakken. Of het nu gaat om het plaatsen van vuilnisbakken, het organiseren van opruimacties of het betrekken van vrijwilligers, Mooimakers biedt gemeenten de steun die ze nodig hebben om hun openbare ruimte schoon en leefbaar te houden.

Het aanbod van Mooimakers

Mooimakers biedt verschillende hulpmiddelen en diensten voor lokale besturen:

Coachingtrajecten: Gemeenten kunnen drie jaar lang coaching ontvangen om een structureel zwerfvuilbeleid te ontwikkelen en implementeren. Dit traject helpt bij het opstellen van een vuilnisbakkenplan, het aanpakken van probleemlocaties en het uitwerken van een handhavingsbeleid.

Projecten Zwerfvuil & Sluikestort: Naast coaching kunnen gemeenten ook specifieke projecten aanvragen. Mooimakers ondersteunt deze projecten met praktische en financiële middelen, zodat lokale besturen nieuwe, innovatieve maatregelen kunnen uittesten.

Structurele Zwerfvuilvrijwilligers: Mooimakers helpt bij het opzetten van vrijwilligersnetwerken die zich inzetten voor het opruimen van zwerfvuil. Deze actieve betrokkenheid van inwoners versterkt de gemeenschap en maakt een tastbaar verschil in het straatbeeld.

Ondersteuning bij Opruimacties: Mooimakers biedt praktische ondersteuning bij het organiseren van opruimacties, van het aansteken van bewustwording tot het bieden van materialen en middelen. Deze gezamenlijke inspanningen dragen bij aan een schonere en duurzamere leefomgeving.

Mijn Mooie Straat-app: Inwoners kunnen hun opruimacties registreren via de **Mijn Mooie Straat-app**. Opruimgroepen en opruimacties kunnen aangemaakt worden en zorgen voor meer interactie tussen gemeenten en hun bewoners.

EEN HEUSE LENTESCHOONMAAK

Wanneer start jij met jouw Lenteschoonmaak? Denk daarbij, naast een piekfijne woning, ook aan een kraaknette buurt. De **tweede helft van maart** zet Mooimakers, een initiatief van de OVAM in samenwerking met Fost Plus en VVSG, iedereen aan om de handen uit de mouwen te steken voor **afvalvrije straten, pleinen, parken en speeltuinen**.

Maak van jouw buurt de mooiste buurt van Vlaanderen

Wees er op tijd bij, zo kan je bij de technische dienst van jouw gemeente jouw eigen materiaal laten controleren of bijkomend materiaal ontlenen. Met een vuilniszak en knijper in de hand en een fluovest om de schouders ga je op een veilige manier jouw opruimroute af. Tot slot is ook een verzekering cruciaal, dat kan via jouw gemeente of via een gratis vrijwilligersverzekering van Vlaanderen.

Maak van jouw buurt de mooiste buurt van Vlaanderen door jouw actie te registreren via de Mijn Mooie Straat-app. Zo kunnen enthousiaste 'opruimers' makkelijk aansluiten bij een initiatief in hun buurt. Breng je collega's, vrienden van de sportclub of jeugdbeweging, oud-studiegenoten of liefste burens samen en geniet na een dag hard werken nog van een hapje en drankje.

ASBESTVEILIG VLAANDEREN

Asbest schaadt de gezondheid maar vaak zijn de symptomen pas zichtbaar 30 tot 40 jaar na de blootstelling. Tot 1998 werd asbest vaak gebruikt in bouwmaterialen. Gebouwen van voor 2001 bevatten dan ook heel waarschijnlijk asbest. De aanwezigheid van asbest in een gebouw kan een gevaar vormen voor zijn leefomgeving. Asbestvezels zijn schadelijk en zelfs als ze zijn ingesloten in cement, kunnen de asbestvezels op termijn (door veroudering van het bindmiddel) vrijkomen. Om Vlaanderen asbestveilig te maken, moeten asbesthoudende materialen die mogelijk asbestvezels vrijgeven versneld worden verwijderd.

De OVAM streeft met het Actieplan Asbestafbouw naar een asbestveilig Vlaanderen tegen 2040. Het plan is opgebouwd rond 2 peilers: asbestinventarisatie en asbestverwijdering. Het plan bevat verschillende maatregelen om risicovolle asbesttoepassingen versneld uit onze gebouwen te verwijderen:

Gebouwen van voor 2001 moeten sinds 23 november 2022 een asbestattest hebben bij verkoop. Tegen 2032 moeten deze gebouwen altijd een asbestattest hebben, ongeacht verkoop.

Tegen 2034 moeten de risicovolle asbesttoepassingen worden weggenomen uit Vlaamse gebouwen en woningen. Voorbeelden zijn asbestcementen daken en gevels, en niet-hechtgebonden asbesttoepassingen.

Tegen 2040 moeten alle andere asbesttoepassingen in slechte staat verwijderd zijn.

De streefdata voor asbestverwijdering zijn enkel wettelijk verplicht voor publieke gebouwen. De Vlaamse Regering voorziet wel bijkomende maatregelen als de afbouw van asbest tegen 2034 en 2040 niet voldoende vordert.

Daarnaast voorziet de OVAM ondersteuning voor verschillende doelgroepen: particulieren, land- en tuinbouwers, zorgvoorzieningen, scholen, lokale besturen, jeugdverenigingen, ... Ook via de Premiezoeker motiveren de Vlaamse Regering en de OVAM de Vlaming om tijdens afbraakwerken asbest te verwijderen of te laten verwijderen.

www.asbestinfo.be

BODEMVERONTREINIGING IN KAART BRENGEN EN OPLOSSEN

Het rijke industriële verleden van Vlaanderen heeft ons heel wat welvaart gebracht, maar heeft jammer genoeg ook voor heel wat bodemvervuiling gezorgd. Vooral op de 'ABC-as' (Antwerpen-Brussel-Charleroi) en op de waterkanalen in Gent heeft de zware industrie vaak hoge concentraties aan vervuilende stoffen en materialen achtergelaten. Sinds 1996 werkt de OVAM aan het wegwerken van deze historische verontreiniging. Dat is een marathon, geen sprint.

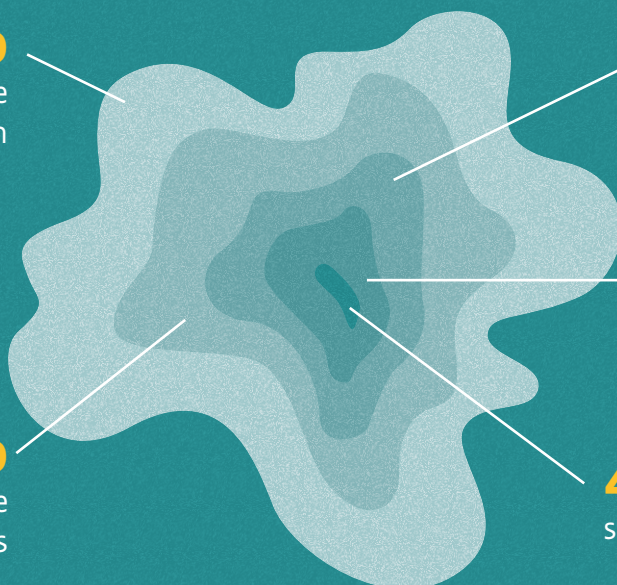
85.000 risicogronden

Stap één is het in kaart brengen van alle mogelijk vervuilde gronden. In Vlaanderen worden **85.000 gronden** als risicogrond beschouwd (in de hele Europese Unie zijn dat er bijna 3 miljoen). Ondertussen zijn al meer dan 51.000 van die risicogronden onderzocht. Het gaat om risicogronden die een verhoogde kans lopen op bodemvervuiling, maar die zijn lang niet allemaal ook echt verontreinigd. In de meeste gevallen brengt

het onderzoek gelukkig géén bodemvervuiling aan het licht. Bij de gronden die wél ernstig vervuild blijken, is er een bodemsanering nodig. Hoe die bodemsanering precies moet gebeuren, zal afhangen van de aard en de omvang van de verontreiniging onder de grond. Om welke stoffen gaat het? Vormen ze een gevaar voor milieu en/of gezondheid? Hoe diep zijn ze in de bodem doorgedrongen? Is ook het grondwater verontreinigd?

85.000
historische
risicogronden

51.000
onderzochte
sites

35.000
geen verdere
maatregelen nodig

12.000
sanering
aan de gang

4.850
sanering afgerond

Nieuwe verontreinigingen: stortplaatsen en brand(weer)sites

In 1995 zijn verschillende oude fabriekssites in kaart gebracht die door de oude fabriekswerkzaamheden verontreinigd zijn. Sinds 1995 zijn er echter ook andere dossiers aan de oppervlakte gekomen waarvoor een aparte aanpak noodzakelijk is. We zorgen er nu niet alleen voor dat de historische verontreiniging weggewerkt wordt, we pakken ook de zogenaamde **zorgwekkende stoffen** in de bodem aan. Dat zijn stoffen waarvan we nu pas achterhalen dat ze schadelijk zijn voor mens en milieu. Een voorbeeld hiervan is de PFAS-problematiek. Samen met de lokale besturen werden sinds 2021 versneld verschillende risicolocaties in beeld gebracht om zo snel mogelijk no regret-maatregelen te kunnen communiceren aan buurtbewoners. Het ging hierbij bijvoorbeeld over stortplaatsen en blussites.

Samen met lokale besturen

De samenwerking tussen lokale besturen en de OVAM is essentieel voor het in kaart brengen van risicogronden in Vlaanderen. Gemeenten houden een **inventaris** bij van risicogronden die op hun grondgebied liggen. Wanneer een grond wordt toegevoegd of verwijderd uit de gemeentelijke inventaris, wordt deze informatie via het webloket naar de OVAM gestuurd. Zo blijft het Grondeninformatieregister (GIR) up-to-

date, wat cruciaal is voor het **verstrekken van bodemattesten** en het **informer van kandidaat-kopers** over mogelijke risico's. Ook omgekeerd wordt via het webloket informatie gedeeld van het Grondeninformatieregister met de gemeenten.

De samenwerking biedt ook voordelen voor de gemeenten zelf, die zo een **beter overzicht** krijgen van verontreinigde gronden op hun grondgebied. Daarnaast kunnen **brownfields sneller opgespoord en gericht aangepakt** worden, vaak met een maatwerkoplossing van de OVAM.

Ook bij onvoorziene gebeurtenissen die mogelijk bodemverontreiniging veroorzaken, bijvoorbeeld een lekkende leiding, hebben gemeenten een belangrijke rol. Gemeenten zijn verantwoordelijk om onmiddellijk actie te nemen bij een schadegeval met bodemverontreiniging op eigen, gemeentelijke grond. Acties die van de gemeente worden verwacht, zijn onder andere: een absorberend product aanleggen bij oppervlakkige verontreiniging, een bodemsaneringsdeskundige aanstellen en het schadegeval melden bij de OVAM. Ook als een inwoner of bedrijf een schadegeval meldt, heeft de gemeente een belangrijke rol. Zij voeren een terreinbezoek uit en evalueren de verontreiniging. Door sneller in te spelen op nieuwe verontreiniging, kan de impact en de grootte van de sanering drastisch ingeperkt worden.

VAN SANEREN NAAR ZORGEN

De voorbije decennia lag de focus in Vlaanderen vooral op het saneren van historisch verontreinigde bodems. Dat zijn bodemverontreinigingen die zijn ontstaan voor de inwerkingstreding van het Bodemdecreet in 1995. Bodemsaneringen blijven nodig, maar de focus verschuift meer en meer naar bodemzorg. De bodem herstellen is een traag, complex en duur proces. Voorkomen is beter dan genezen. Goede bodemzorg zorgt ervoor dat de bodem voluit zijn natuurlijke rol kan spelen in het aanpakken van de klimaatverandering.

Bewust omgaan met bodem

De bodem heeft een belangrijke rol voor onze leefomgeving. Ze dient onder andere als **spons**, 'bodem' voor **voedselproductie** en zelfs **koolstofopslagplaats**. Wanneer we onze bodem op de juiste manier inrichten, gebruiken en beheren, kan de bodem die belangrijke rol blijven vervullen en zijn 'steentje' bijdragen aan het klimaat.

Dit gaat niet enkel om bodemvervuiling vermijden, maar ook om een betere bodemdiversiteit en structuur. Denk maar aan tuinen en natuurgebieden met verschillende soorten bloemen, struiken en bomen die met hun wortels een gezonde bodemstructuur ondersteunen of bladeren die in de herfst blijven liggen en zo het leven in de bodem beschermen tegen de koude en voeden wanneer ze vergaan. Ook bodembedekkers, mulch of stro kunnen de bodem beschermen.

Nieuwe, minder ingrijpende technieken

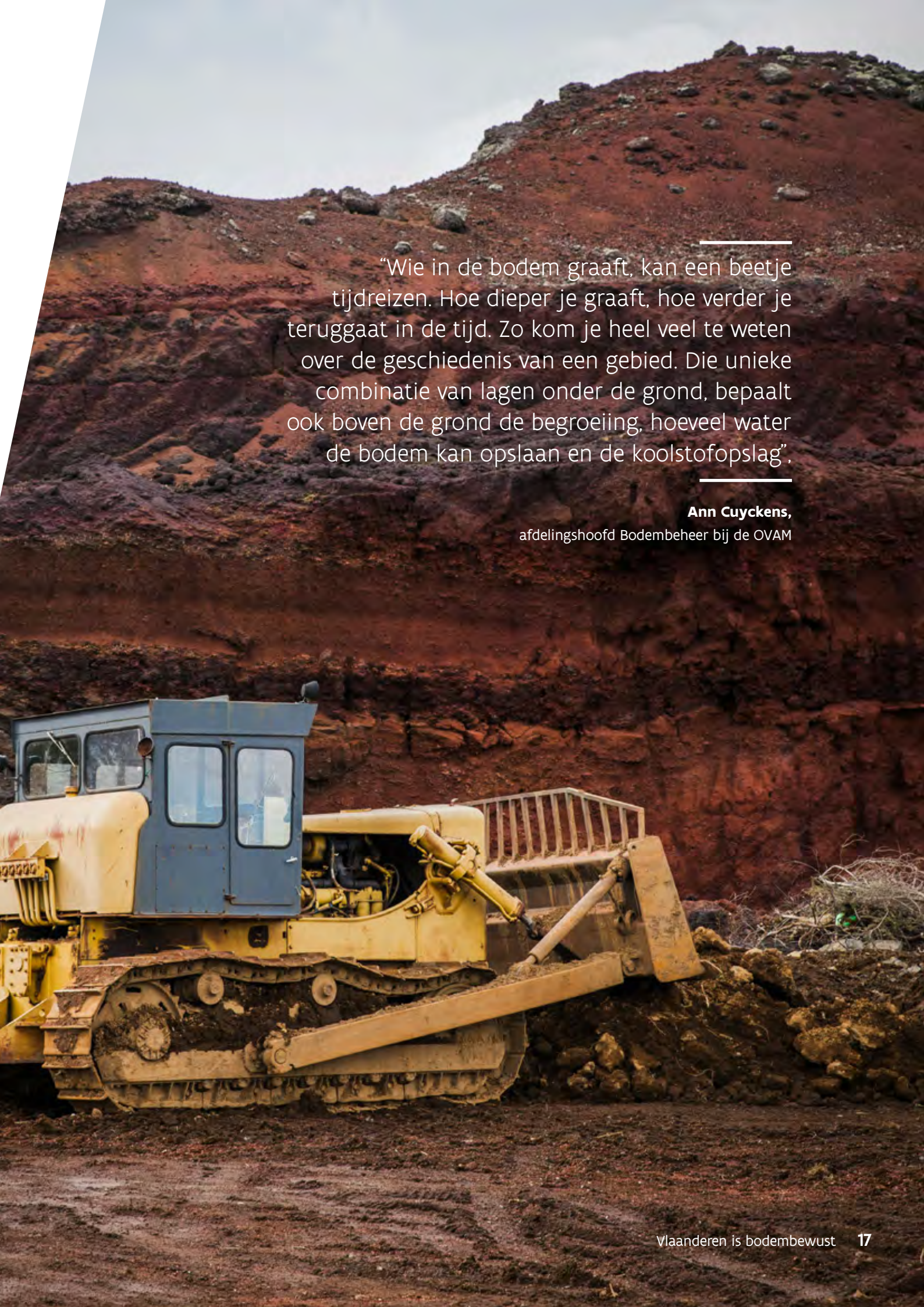
Wanneer de bodem verontreinigd is, kan het nodig zijn om de bodem te saneren. In sommige gevallen zal het nodig zijn om de bodem volledig te ontgraven. Maar dat is een ingrijpende saneringstechniek, met een grote impact. Als het niet absoluut nodig is, proberen we te vermijden dat we bodemla-

gen van duizenden (of zelfs tien- of honderdduizenden) jaren oud zomaar uitgraven. Alle waardevolle microhabitats in de bodem worden dan immers mee weggevaagd.

We gaan daarom steeds vaker op zoek naar **alternatieve en minder ingrijpende manieren** om de vervuilde bodem te saneren. We gaan de bodem bijvoorbeeld injecteren met een stof die de historische verontreiniging kan oplossen. Of we gaan de verontreiniging isoleren, zodat ze niet verder doordringt in de bodem en de omgeving errond niet aantast.

Maar het gaat niet altijd over saneren: We krijgen een steeds betere kennis van de biologische en chemische processen die zich in de bodem afspelen. Door de natuur heel goed te bestuderen, kunnen we innovatieve en minder ingrijpende methodes ontwikkelen om de bodem te saneren.

A yellow and blue tracked bulldozer is positioned in the foreground, working on a reddish-brown soil bank. The bulldozer has a blue cab and yellow body. It is pushing a pile of dark, loose soil. The background is a steep, eroded hill of similar reddish-brown soil, showing distinct horizontal layers or strata. The sky is overcast and grey.

“Wie in de bodem graaft, kan een beetje tijdreizen. Hoe dieper je graaft, hoe verder je teruggaat in de tijd. Zo kom je heel veel te weten over de geschiedenis van een gebied. Die unieke combinatie van lagen onder de grond, bepaalt ook boven de grond de begroeiing, hoeveel water de bodem kan opslaan en de koolstofopslag”.

Ann Cuyckens,
afdelingshoofd Bodembeheer bij de OVAM

VAN LEEGSTAANDE FABRIEK NAAR BLOEIENDE, GROENE SITE

Door zijn rijke industriële verleden telt Vlaanderen heel wat oude fabriekssites die nieuwe kansen verdienen. Deze sites waren ooit een teken van economische groei en bloei, maar blijven, wanneer de industrie wegtrekt, vaak verloren achter. In Vlaanderen willen we deze sites een nieuwe kans of bestemming geven. Verwaarloosde, verontreinigde of onderbenutte industriële terreinen, brownfields genoemd, krijgen via samenwerking tussen verschillende partners steeds vaker een nieuw leven.

In Vlaanderen heeft sinds 2007, met de oprichting van het Brownfielddecreet, ruim 1600 hectare een nieuwe bestemming gekregen. Wat ooit een vervuild terrein was, is nu een bloeiende woonwijk, een moderne kantoorzone of zelfs een nieuw schoolgebouw of ziekenhuis. De mogelijkheden zijn eindeloos, en met de juiste aanpak kunnen deze terreinen de motor zijn voor vernieuwing van hele buurten. Denk aan het creëren van werkgelegenheid, het versterken van sociale cohesie en het verbeteren van de leefomgeving.

Gunstige voorwaarden voor herontwikkeling

Een oude site herontwikkelen is vaak duurder dan nieuwe open ruimte aanboren. Vaak zijn bodemsanering en andere structurele maatregelen nodig om de grond opnieuw bruikbaar te maken. Bovendien zijn sites soms gekwalificeerd als erfgoed, waardoor deze niet volledig afgebroken kunnen worden. Dit geeft herontwikkeling een stevig prijskaartje. Daarom heeft de Vlaamse regering sinds 2007 gunstige voorwaarden voor het herontwikkelen van brownfields vastgelegd in het **Brownfielddecreet**. Dankzij het **Brownfielddecreet**

kunnen deze terreinen herontwikkeld worden voor nieuwe bestemmingen zoals woningbouw, bedrijventerreinen of recreatie.

Samen herontwikkelen

Het herontwikkelen van brownfields is niet eenvoudig. Er zijn veel verschillende expertises nodig om een brownfieldproject tot een goed einde te brengen. In een eerste fase worden lokale besturen, projectontwikkelaars, overheden en bodemsaneringsspecialisten allemaal samen rond de tafel gebracht om een site en zijn potentieel te bespreken. Dit betekent dat er naast het saneringsaspect ook gekeken wordt naar noden van de omgeving op ruimtelijk, economisch en sociaal vlak. Denk maar aan een nieuwe woonwijk, industriegebied, natuurgebied of zelfs een sociale circulaire hub in Oostende. De gemaakte afspraken door al deze partijen voor de specifieke site worden vastgelegd in een brownfieldconvenant. Een brownfieldconvenant legt alle samenwerkingsakkoorden tussen de Vlaamse Regering, investeerders en partners officieel vast en geeft projecten juridische en financiële voordelen. Dit maakt de transformatie sneller en efficiënter.

VAN INDUSTRIËLE SITE NAAR BELANGRIJKE STADSHUB

Kortrijk Weide is een mooi voorbeeld van een brownfield die is omgezet naar een gebied met meerwaarde voor de stad. Een gebied van maar liefst 25 hectare aan de rand van de stad werd daar herontwikkeld. Vroeger was het een industriële site die verontreinigd raakte met zware metalen en minerale oliën. Nu zijn er verschillende functies ondergebracht met een directe link naar het centrum. Er is onder andere een evenementenplein, twee scholen, een startershub voor ondernemers, het zwembadcomplex van Kortrijk Lago en een feestzaal. Dankzij het Brownfieldconvenant konden we het bouwproject als een deel van de sanering aanwenden.

BODEMBEHEER OP MAAT VAN LOKALE BESTUREN

Lokale besturen zijn vaak het eerste aanspreekpunt voor burgers en bedrijven bij bodemvragen. Ze dragen bovendien zelf een belangrijke verantwoordelijkheid, zoals bij het beheren van risicogronden. De OVAM heeft een breed scala aan instrumenten om hun te ondersteunen bij die taken.

Risicogronden en GIS-gebaseerd beheer

De OVAM bracht in samenwerking met steden en gemeenten 85.000 potentiële risicogronden in kaart. Samen met het Vastgoedinformatieplatform werkt ze aan een GIS-gebaseerd systeem voor het verbeteren van het beheer van de **gemeentelijke inventaris van risicogronden**. Dit helpt lokale besturen hun inventaris up-to-date te houden. Lokale besturen zijn het eerste aanspreekpunt voor burgers en bedrijven en worden hierbij ondersteund via bodeminformatietools, zoals bodemkwaliteit.be. Ze dragen ook zelf de onderzoeksverantwoordelijkheid voor risicogronden in hun bezit. De OVAM ondersteunt bij onderzoeksverplichtingen voor risicogronden via **bodeminformatietools, raamcontracten voor bodemonderzoeken en ambtshalve site-onderzoek**. Bovendien voert de OVAM in elke gemeente ambtshalve site-onderzoeken uit, zodat particuliere eigenaars niet alles zelf moeten onderzoeken.

Financiële en praktische ondersteuning

Financiële lasten beperken is cruciaal. Daarom biedt de OVAM **cofinanciering** aan voor bodemsaneringswerken. Specifiek voor PFAS-verontreiniging door brandbestrijding zijn er subsidies voor beschrijvende bodemonderzoeken. Daarnaast zorgt de **vrijstelling van saneringsplicht of tussenkomst via fondsen** ervoor dat gemeenten niet altijd volledig opdraaien voor saneringskosten.

Herontwikkeling van brownfields en stortplaatsen

Via herontwikkelingsprogramma's geeft de OVAM nieuwe kansen aan brownfields, blackfields en stortplaatsen. Bij ruimtelijke herontwikkelingsplannen, onthardingsprojecten en groenblauwe initiatieven is het essentieel om ook de mogelijkheden en beperkingen van de bodem in rekening te brengen. De OVAM stelt hiervoor verschillende tools ter beschikking, zoals de Bodemverontreinigingsverkenner en de Waterbodemverkenner. Door deze informatie vroegtijdig te integreren in het ontwerp, kunnen onnodige kosten en milieuproblemen worden vermeden. Bovendien helpen deze inzichten om de kansen van elke locatie optimaal te benutten. Op de **kansenverkenner** stortplaatsen ontdekken lokale besturen welke mogelijke nieuwe bestemmingen er zijn op deze sites.

Bodemzorg

De OVAM geeft ook **advies** aan lokale besturen over bodemzorg. Dit gaat verder dan het wegneemen van bodemverontreiniging: het is essentieel om in te zetten op preventie en regeneratieve principes die de bodem herstellen en versterken. Op de webpagina van **Grond+Zaken** wordt advies verzameld om de bodem te ontharden en ruimte te maken voor meer groen en water in de gemeente. Daarnaast zijn er **raamcontracten voor advies bij ontharding en natuurgebaseerde oplossingen** waar de lokale besturen gebruik van kunnen maken. . Op het bodemzorgportfolio worden verschillende voorbeeldprojecten verzameld ter inspiratie.

TRANSPARANTE BODEMINFORMATIE VIA BODEMKWALITEIT.BE

Of je nu een woning wilt kopen, een tuin wilt aanleggen of simpelweg nieuwsgierig bent naar de staat van de bodem in je buurt, transparante bodeminformatie kan voor iedereen belangrijk zijn. Daarom lanceerde de OVAM eind 2023 **Bodemkwaliteit.be**.

Toegankelijke bodemdata voor iedereen

Sinds 1995 voert de OVAM in samenwerking met bodemsaneringsdeskundigen onderzoek naar bodemverontreiniging in Vlaanderen. Op 30 jaar tijd heeft de OVAM heel wat informatie verzameld. Die gedetailleerde informatie wil de OVAM met het brede publiek delen. Bodemkwaliteit.be is een interactieve tool van de OVAM die informatie biedt over de bodem in Vlaanderen. Via de website kan je eenvoudig nagaan of de grond (op jouw eigendom of in je buurt) schoon is, of er vervuiling aanwezig is en of er al bodemonderzoek heeft plaatsgevonden. De website is ontworpen om **bodemdata voor iedereen toegankelijk** te maken, van bewoners tot gemeenten en vastgoedontwikkelaars.

Wat kun je vinden op Bodemkwaliteit.be?

Op de website vind je een **gedetailleerde, interactieve kaart** die de bodemkwaliteit in heel Vlaanderen weergeeft. De informatie wordt visueel gepresenteerd, zodat je snel kunt zien wat de status is van verschillende terreinen:

- **Groen:** De bodem is proper en verder onderzoek is niet nodig.
- **Geel:** De bodem is licht vervuild, maar

geen onmiddellijke actie vereist.

- **Rood:** Er is ernstige bodemverontreiniging die nader onderzoek of sanering vereist.
- **Grijs:** De bodeminfo wordt momenteel gecontroleerd.
- **Wit:** Er is geen informatie beschikbaar, de grond is geen risicoground.
- **Arcering:** Mogelijke risicoground, verder onderzoek nodig.
- **Paars:** info enkel voor de eigenaars. Deze specifieke bodeminfo is enkel beschikbaar voor de eigenaars van deze grond. Informatie over de bodem bij particulieren zal onder deze paarse kleur beschermd worden volgens de GDPR-wetgeving.

Je kunt ook een gedetailleerde **bodeminfo-fiche** raadplegen voor specifieke terreinen, met informatie over uitgevoerde bodemonderzoeken, mogelijke verontreinigingen en de vervolgstappen. Met de lancering van Bodemkwaliteit.be neemt de OVAM een belangrijke stap richting meer transparantie en toegang tot milieu-informatie. Door deze informatie openbaar te maken, wil de OVAM iedereen bewust maken van de bodemkwaliteit in hun omgeving. De website biedt niet alleen een handig overzicht van de bodemkwaliteit op verschillende locaties, maar helpt ook om de verantwoorde sanering van vervuilde terreinen te versnellen.

ONDERSTEUNING VAN CIRCULAIRE PROJECTEN

In een circulaire economie willen we alles wat van waarde is, waardevol houden. We minimaliseren het gebruik van grondstoffen. De grondstoffen die we wel gebruiken, willen we zo min mogelijk verloren laten gaan. 'Afval' (en grondstoffen) heeft meer potentieel dan louter energie opwekken: we kunnen het via hergebruik-, herstel- of recyclageprocessen een nieuw hoogwaardig leven geven. Door in te zetten op een circulaire economie en een gezonde leefomgeving, maakt de OVAM Vlaanderen klaar voor de toekomst.

Vlaanderen circulair(der)

In een circulaire economie creëren we waar- de terwijl we zo min mogelijk grondstoffen gebruiken, bijvoorbeeld door verspilling te vermijden en de levensduur van producten te verlengen via hergebruik en herstel. Grondstoffen die we wel gebruiken, bewegen niet van ontginning naar verbrandingsoven of stortplaats, maar worden opnieuw gebruikt. Dit kan door te recycleren. Materialen en producten worden zo optimaal benut. Denk aan producten die gemakkelijk te repareren zijn, zoals kledij, een hoge tweedehandswaarde hebben, zoals fietsen, of eenvoudig omgevormd kunnen worden tot nieuwe producten, zoals heel wat voedseloverschotten. Het doel is om grondstoffen efficiënt te gebruiken en afval tot een minimum te beperken. Zo kunnen we onze vraag naar materialen blijven vervullen zonder de aarde verder uit te putten.

In Vlaanderen gaat het sinds kort de goede kant op met ons materiaalgebruik. Recente cijfers uit de CE-monitor wijzen voor het eerst op een **daling in het gebruik van materialen. Dit is een positieve trendbreuk.** Het toont aan dat we steeds meer herstellen, hergebruiken en recycleren.

Met de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV) wordt de financiële en organisatorische verantwoordelijkheid voor het afvalbeheer sinds kort bij de producenten zelf gelegd. Zo moeten producenten afgedankte producten verplicht gratis terugnemen. Door producenten te betrekken bij het sluiten van de kringlopen, stimuleren we hergebruik, recyclage en ecodesign.

Ecologische, economische en sociale voordelen

Circulaire projecten bieden een belangrijk antwoord op de uitdagingen waarvoor Vlaanderen vandaag staat. Klimaatverandering, natuurbehoud, een haperende economie en sociale ongelijkheid vragen om concrete oplossingen. Circulaire projecten dragen bij aan het behoud van natuurlijke hulpbronnen, stimuleren lokale werkgelegenheid en creëren kansen voor een duurzame en sociale toekomst.

Het sluiten van materiaalkringlopen en het terugwinnen van grondstoffen is ook economisch interessant. De Vlaamse industrie is sterk afhankelijk van de import van grondstoffen, die tot wel 40% van de productiekosten kunnen uitmaken. In

een circulaire economie zijn we minder afhankelijk van het buitenland en kunnen we naar schatting **27.000 nieuwe banen** creëren.

Ook voor maatschappelijke uitdagingen kan de circulaire economie een oplossing zijn. Repair Cafés, waar mensen spullen kunnen laten repareren en nieuwe vaardigheden kunnen leren, zijn hier een goed voorbeeld van. Gereedschapsbibliotheken maken het delen van materiaal toegankelijk, en kringwinkels bevorderen hergebruik terwijl ze lokale werkgelegenheid stimuleren.

Daarnaast spelen circulaire initiatieven een rol in het versterken van **sociale cohesie**. Ze bieden buurten en gemeenschappen de kans om samen te komen, elkaar te leren kennen en samen te werken. **Mensen met diverse achtergronden ontmoeten elkaar**, delen ervaringen en leren van elkaar. Dit helpt eenzaamheid te verminderen en brengt mensen dicht bij elkaar.

Circulaire projecten bieden ook kansen voor **kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt**.

Maatwerkbedrijven richten zich specifiek op het bieden van werkgelegenheid aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dit versterkt niet alleen het sociale weefsel van lokale gemeenschappen, maar biedt ook perspectieven aan mensen die anders moeilijk aan werk komen.

Vlaamse Recyclagehub

Volgens de doelstellingen van de OVAM zou één op twee bedrijven tegen 2030 circulaire toepassingen moeten implementeren: momenteel is dat nog maar 9 procent. Daarom trok de Vlaamse Regering in 2021 30 miljoen euro uit voor de Vlaamse Recyclagehub. Met dit nieuwe steunmechanisme voor ondernemingen wil de Vlaamse Regering bedrijven helpen die willen investeren in innovatieve recyclagetechnologieën om materiaalkringlopen te sluiten. Met **'Ecodesign by OVAM'** ondersteunt de OVAM daarnaast nog bedrijven die met circulaire ideeën komen.

Juunoo, herbruikbare kantoorwanden en pods

Een van de winnaars van de Ecodesign-awards is het West-Vlaamse bedrijf Juunoo, waar ze werken met kantoorruimte als met legoblokken. In plaats van iets te bouwen en het na gebruik weg te gooien, werkt het bedrijf met demonteerbare wanden, glazen wanden en afsluitbare pods waarin werknemers kunnen bellen en die herbruikbaar zijn. Zobieden ze flexibele kantoorruimte én gaan ze verspilling tegen. Wanneer het kantoor de wand niet meer nodig heeft, koopt Juunoo de wand terug en geeft die een nieuw leven.

Ladder van Lansink

Wereldwijd dient de ladder van Lansink als fundament voor afvalbeheer. De ladder moedigt een verschuiving aan van lineaire naar circulaire economische processen, waarbij de nadruk ligt op het verminderen van materialenverbruik en het sluiten van materiaalkringlopen. Uit die Ladder van Lansink blijkt: recyclage is goed, maar hergebruik en herstel zijn beter. Daarom zet de OVAM de laatste jaren sterk in op deze hogere treden, met onder andere focus op herbruikbare bekertjes op evenementen, herbruikbare zakken, ...

A - Preventie

In de Ladder van Lansink staat preventie van afval bovenaan. Preventie van afval kan door verlengen van de levensduur van producten, gedeeld gebruik en het vermijden van overconsumptie. Bij preventie van afval gaat het bijvoorbeeld ook over verpakkingen in de supermarkt terugdringen.

B - Hergebruik

De volgende trede is hergebruik. Producten worden dus opnieuw gebruikt zonder dat ze substantieel veranderen. Denk aan een baksteen die dankzij de droogstapeltechniek, waarbij stenen niet door mortel aan elkaar 'vastgelijmd' zijn, makkelijk terug herbruikbaar is als baksteen, zonder kwaliteitsverlies.

C - Recyclage

Recyclage of het omzetten van afvalstoffen in nieuwe producten of grondstoffen is de derde trede. Dit proces vraagt, in tegenstelling tot hergebruik, meer energie, milieu-impact en middelen, waardoor het minder wenselijk is dan bovenstaande tredes.

D - Energie

Daaronder vinden we energie-opwekking uit afval. De terugwinning van energie blijft een positieve trend, maar het materiaal gaat wel verloren, daarom is dit minder wenselijk dan de materialen recycleren.

E - Verbranden zonder energierugwinning

De minst gewenste optie, in de rode zone onderaan de ladder, is de verwijdering van afval door verbranding zonder energierugwinning of door te storten.

F - Storten

SUBSIDIES: DUWTJE IN DE RUG VOOR EEN CIRCULAIRE ECONOMIE

De OVAM steunt projecten die de theorie van de circulaire economie omzetten in de praktijk. Tussen 2017 en 2019 lanceerde de OVAM samen met Vlaanderen Circulair drie oproepen om innovatieve circulaire projecten te steunen. Het doel? Leren wat wel en wat niet werkt, en de circulaire economie verder stimuleren. 188 projecten ontvingen hierdoor subsidies, goed voor een totaalbedrag van 16 miljoen euro.

188

projecten

16

miljoen euro

Call Circulaire Zorg (2023)

In december 2023 werden 17 projecten geselecteerd om meer circulariteit naar de zorgsector te brengen. Deze projecten richten zich op het hergebruik van materialen zoals linnen en medische apparatuur, en op duurzamere desinfectieprocessen. Met deze subsidie van 1,7 miljoen euro wordt volop ingezet op innovatie om verspilling te vermijden.

Design4Circularity (2024)

In juni 2024 lanceerde de OVAM met Vlaanderen de oproep 'Design4Circularity'. Deze richtte zich op ecodesign. 20 projecten werden geselecteerd en ontvangen samen bijna 2 miljoen euro om circulaire producten, diensten en businessmodellen te ontwikkelen. Deze projecten lopen nog tot eind 2026.

Het belang van lokale circulariteit

Ook op het lokale niveau steunt de OVAM heel wat circulaire projecten, die vaak een sociale component hebben. Een mooi voorbeeld hiervan is Circulair werk(t). Zij ondersteunen sociale economiebedrijven in Vlaanderen om circulaire economie te omarmen door hen te begeleiden bij duurzame projecten zoals recyclage, hergebruik en herstel. Deze projecten laten zien dat lokale samenwerking en innovatie hand in hand gaan om verspilling te verminderen en de maatschappelijke betrokkenheid van de Vlaming te vergroten.

PermaFungi: Dit project zet koffiedik, een afvalproduct, om in oesterzwammen en duurzame producten zoals biologische meststoffen. Zo geeft PermaFungi koffiedik een nieuw leven en creëert het lokale werkgelegenheid.

Stoemp Deluxe: Dit initiatief redt onverkochte groenten en fruit van lokale boeren en verwerkt deze tot gezonde maaltijden. Zo voorkomt Stoemp Deluxe voedselverspilling en brengt het duurzame voeding dicht bij de consument.

Green Deal Brouwers:

Belgische brouwerijen werken samen om hun waterverbruik te verminderen en water te hergebruiken. Met innovatieve technieken streeft dit project naar een duurzamere bierproductie.

Concordia (PurFi): Veel textiel wordt niet hergebruikt of als stofvod (laagwaardig afval) verknipt, maar Purfi uit West-Vlaanderen pakt het anders aan! Het bedrijf recycleert textiel op een hoogwaardig niveau, van vezel naar vezel. Het bedrijf werkt voor grote modeketens en draait volledig op windenergie. Zelfs de wieken van hun windmolen zijn deels van gerecycleerd textiel.

Vinylplus Med: Het VinylPlus® Med-project is een duurzaamheidsinitiatief van de Europese pvc-industrie, dat zich richt op het recyclen van pvc-afval in ziekenhuizen. Pvc, dat goed recycleerbaar is, wordt omgezet in grondstoffen voor nieuwe toepassingen, zoals wandbedekking. Het project, dat al 17 ziekenhuizen telt, streeft ernaar om in 2025 20 ton pvc-afval te recyclen, met de steun van Renewi, Raff Plastics en VinylPlus®.

Elk project telt

Naast subsidies biedt de OVAM ook tools en studies aan om duurzaam materiaalgebruik en circulariteit te bevorderen en beleidsmakers, bedrijven en kennisinstellingen te informeren en inspireren. Met de steun van de OVAM kan Vlaanderen zijn koppositie in circulariteit verder uitbouwen en zijn kennis exporteren naar andere regio's. Elk initiatief dat burgers betreft bij afvalvermindering en hergebruik, draagt bij aan een mooier en schoner Vlaanderen.

OMGEVINGSVERGUNNINGEN, HANDHAVING EN ADVIES

De OVAM verleent zelf geen omgevingsvergunningen, maar ondersteunt lokale besturen, provincies en de minister met advies en expertise.

Adviserende rol van de OVAM

In Vlaanderen zijn de gemeenten, provincies en de minister verantwoordelijk voor het verlenen van omgevingsvergunningen.

Wanneer een aanvraag activiteiten met afvalstoffen omvat, moeten zij op basis van de indelingslijst van Vlarem II advies vragen aan de OVAM. De rol van de OVAM is daarbij uitsluitend adviserend; de handhaving van de vergunningen ligt bij de gemeenten en de afdeling Handhaving.

Omgevingsvergunningen zijn essentieel om de impact van activiteiten op het milieu te reguleren. De OVAM biedt lokale handhavingsinstanties ondersteuning met hulpmiddelen en gespecialiseerde kennis, zodat zij overtredingen kunnen detecteren en aanpakken. Dit helpt gemeenten bij het waarborgen van een duurzame en gezonde leefomgeving.

Team Terreincontrole

Het team terreincontrole van de OVAM voert toezicht en controles uit in samenwerking met lokale besturen, politie en inspectiediensten. Binnen het Milieuhandhavingsdecreet beschikt dit team over specifieke bevoegdheden, zoals:

- **Aanvaardingsplichten:** Controle op naleving van verplichtingen voor producenten en inzamelaars.
- **Scheepsafvalstoffen:** Toezicht op de correcte afvoer van afvalstoffen afkomstig van schepen.

- **Grondverzet:** Monitoring om bodemverontreiniging te voorkomen en aan te pakken.

Strijd tegen zwerfvuil

Zwerfvuil blijft een hardnekkig probleem in Vlaanderen. Met Mooimakers, een samenwerking van VVSG, Fost Plus en de OVAM, worden gemeenten en steden geholpen bij hun strijd tegen zwerfvuil.

Handhaving van zwerfvuil

De OVAM ondersteunt gemeenten met een team zwerfvuilhandhavers, die sinds 2021 gratis ter beschikking staan. Deze handhavers werken als GAS-vaststellers en identificeren overtreders op locaties zoals winkelstraten, parkings en evenementen.

Hoe werkt het?

De zwerfvuilhandhavers voeren duo-patrouilles uit, vaak in burger en buiten kantooruren. Overtreders worden ter plekke aangesproken, en er wordt een bestuurlijk verslag opgemaakt dat bezorgd wordt aan de gemeentelijk sanctionerend ambtenaar.

Belangrijk: de zwerfvuilhandhavers focussen uitsluitend op zwerfvuil en zijn niet betrokken bij andere vormen van controle, zoals sluikstorten of sorteergedrag. Gemeenten moeten hun aanvragen minstens drie maanden op voorhand indienen.

Asbestbeheer: tools en ondersteuning

De OVAM ondersteunt gemeenten in de aanpak van asbestgerelateerde incidenten met:

- **Leidraad handhaving bij asbest-incidenten:** Praktische richtlijnen voor het opstellen van processen-verbaal en het nemen van maatregelen.
- **Tweedelijnsbijstand:** Een door de OVAM aangestelde asbestdeskundige biedt gespecialiseerde kennis bij complexe situaties.
- **Opleidingen en webinars:** Trainingen om toezichthouders te leren asbesthoudende materialen te herkennen en veilig op te treden.

Strikte regels voor afvalbeheer en bodembescherming zorgen ervoor dat schadelijke stoffen niet in de bodem of het grondwater terechtkomen. De OVAM helpt gemeenten om deze regelgeving efficiënt en consequent toe te passen.

Samenwerken aan een duurzame toekomst

De OVAM zet volop in op samenwerking met Vlaamse en lokale overheden om een uniforme en efficiënte aanpak te garanderen. Deze samenwerking biedt gemeenten toegang tot gespecialiseerde kennis, tools en handhavingsprotocollen. Dit versterkt hun capaciteit om snel en effectief op te treden tegen milieuschendingen en draagt bij aan meer vertrouwen van burgers en bedrijven in het beleid.

Het beschermen van het milieu en het creëren van een gezonde leefomgeving zijn gezamenlijke verantwoordelijkheden. Door advies, ondersteuning en opleidingen biedt de OVAM lokale besturen de middelen om een duurzaam beleid te voeren en het welzijn van burgers te verbeteren. Samen werken we aan een proper en toekomstbestendig Vlaanderen.

EEN VOORUITBLIK OP DE KOMENDE BELEIDSPERIODE

“een gezond leefmilieu dat van onschatbare waarde is voor Vlaanderen”

- Vlaams Regeerakkoord 2024-2029

De nieuwe Vlaamse Regering heeft een duidelijke ambitie: Vlaanderen moet blijven uitblinken in circulaire economie en duurzaam materialenbeheer. De OVAM staat hierin centraal en werkt als partner samen met lokale besturen en beleidsmakers om deze doelstellingen te realiseren.

Vlaanderen moet blijven uitblinken in circulaire economie en duurzaam materialenbeheer.

Een schoon en gezond leefmilieu begint bij **preventie**, met als belangrijk principe dat de vervuiler betaalt. Deze beleidsperiode zet de OVAM verder in op het **Actieplan Asbestafbouw, risicosanering van verontreinigde gronden en een versnelling van bodemsaneringsprocedures**. Daarbij staat **administratieve vereenvoudiging** centraal, zodat de focus meer kan liggen op de concrete uitvoering. Ook het **in kaart brengen van risicogronden** blijft een prioriteit, met als doel alle saneringstrajecten op te starten tegen 2036. Samen bouwen we aan een Bodemplan dat bodemkwaliteit integreert in duurzaam beheer en erosiebestrijding.

Het lokaal materialenplan blijft een belangrijke pijler. We zetten dit plan verder en

passen het aan waar nodig om de doelstellingen tegen zwerfvuil te behalen. Samen met de lokale besturen intensiveren we de **strijd tegen zwerfvuil**. We kiezen daarbij steeds voor effectieve en haalbare oplossingen, zodat iedereen kan meewerken aan een propere en aangename leefomgeving.

Op het vlak van circulaire economie zet Vlaanderen in op **ecodesign, afvalpreventie, slim materiaalgebruik en innovatieve recyclagetechnologieën**. De ambitie is helder: tegen 2030 moet het restafval per Vlaming met minstens 30% dalen en tegen 2050 met maar liefst 75%. De OVAM ondersteunt lokale besturen en bedrijven om deze ambitieuze doelstellingen te behalen. Via het platform ‘Vlaanderen Circulair’ versterken we samenwerking en zetten we in op slim materialenbeheer. Samen verminderen we de materialenvoetafdruk en stimuleren we hergebruik en recyclage.

De OVAM blijft inzetten op bewustwording en samenwerking. Van asbestafbouw tot circulaire economie – elk initiatief draagt bij aan een toekomst waarin Vlaanderen een toonaangevende regio blijft. Dit alles vraagt een intensieve samenwerking met lokale besturen en beleidsmakers. We nodigen u uit om samen met ons de schouders te zetten onder deze beleidsdoelstellingen. Alleen samen kunnen we een mooi, schoon en circulair Vlaanderen realiseren.

Kunnen we u helpen met advies of heeft u vragen,
dan kunt u ons steeds contacteren:

- **algemene vragen:** 015/284 284 - info@ovam.be
- **loket voor lokale besturen:** lokalebesturen@ovam.be
- **contactformulier:**

We helpen u graag verder. Samen maken we morgen mooier.

SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER

OVAM